

Chomentowski Mowa (1774. Suwiec'nia)

CHOMENTOWSKIEGO

WYKAZ DZIAŁALNOŚCI

W LATACH 1774-1775

W tym roku... w roku... w roku...
w roku... w roku... w roku...
w roku... w roku... w roku...
w roku... w roku... w roku...
w roku... w roku... w roku...

W tym roku... w roku... w roku...
w roku... w roku... w roku...
w roku... w roku... w roku...
w roku... w roku... w roku...
w roku... w roku... w roku...

W tym roku... w roku... w roku...
w roku... w roku... w roku...
w roku... w roku... w roku...
w roku... w roku... w roku...
w roku... w roku... w roku...

M O W A

J M C I P A N A

CHOMENTOWSKIEGO

WOIEWODZTWA SENDOMIRSKIEGO POSŁA

Pod czas Delegacyi 8. Września 1774.

ZAprzeć się przeświadczenia własnego w żadney okoliczności nie umiem, w niniejszey, pomimo nayistotniejszych prawdziwego Obywatelstwa uchybienia obowiązkow, ani mogę, ani powinienem. Powtarzam więc mniey dokładnie na dniu zaonedayszym przełożone odemnie myśli y żądania moie.

Względem potrzeby ustanowienia Seymowych Sądow, żadney podobno wątpliwości nie masz. Wszyscy aż nadto o niey przeświadczeni jesteśmy, a przynajmniey przeświadczeniemi być powinniśmy; jeżeli wszystkie krajowego rządu sprzężyny, y cały onego układ, w właściwym praw y przepisow zakresie utrzymać, y wzmocnione dwoch blisko wiekow przeciągiem, powszechnie panującego bez rządu ogniwa stargać y pokruszyć chcemy.

Ze takowy Sąd ze wszystkich trzech Stanow składać się powinien; sama ułożenia naszego oczywistość przeświadcza nas, y chwalebnyim iednomysłnym w sey mierze zezwolenia wiąże ogniewem.

Sam tylko czas y liczba Sąd ten naywyższy składających Osob, zatrudnia, dzieli y rozłącza umyśli nasze. Aby w ręku całego Senatu, z przyznaczeniemi kilkumastą z Stanu Rycerskie-

)1(

XVIII. r. 884

skiego zgromadzonego na Sejm Osobami, tak iak dotąd, Sąd ten był złożony; chwalebnie y licznie w tym mieyscu przywiezione okazują prawa; zadawnione winnego ulżanowania y czci tyłą wiekami Prześwietnemu Senatowi bezprzerwanie poświęca-ney wyciągają względy; y Sprawiedliwa bezpieczeństwa własnego radzi y nakazuje troskliwość. Samą tylko Sprawiedliwością przeniknięty, y żadnym niezaprawny uprzedzeniem mieć trzeba umyśl; samym, żadną osobistością nieskażonego Obywatelstwa y dobra publicznego duchem napełnione serce; aby tak iawnym y mocnym odmowić się powodom, y szczerę osobistości, w praw Przywileiow y bezpieczeństwa własnego troskliwości przeobrażony istność, widoczną nie stać się ofiarą.

Prawa y uftanowy kraiove, te tylko u nas, w czci y dopełnieniu bydz winny; ktore dobra powszechnego miłość, nie zaś osobistość, intryga lub przemoc stanowi y pilze. Takowego gatunku, z pomiędzy niezliczonych innych sfumu y zgrai wyślączy prawa, y w jednym ie zamknieimy zbiorze; w kilku kartach zbior ten cały z podziwieniem uyrzemy; a w nim przytoczone w tey mierze, iako bezkarność możniejszych, y przewagę jednego Stanu nad drugim utrzymujące y zabezpieczające umieszczone nie będą.

Uchylenie takowych praw, nie praw uchyleniem, ale zniesieniem zadawnionego bezprawia nazywać się powinno. Tyle bowiem do pełnienia y utrzymywania praw y uftaw wszelkich obowiążani ieślemy, ile w nich istotnego z dobrem powszechnym znajduje się związku. Takowego przeczacni Mężowie związku, we wszystkich prawach y uftanowach kraiowych, w Seymowym Sądzie cały na zawsze umieszczaających Senat, najmniejszego zapewne nie naydziemy śladu. Samey one tylko, zdawna mocniejszego Stanu nad słabszym gorującej przewagi, iawnym są y oczywistym dowodem; obfitym y żyznym Sprawiedliwej Stanu Rycerskiego w Senatorskim nieufności nasieniem; y widocznym nieszczęśliwości powszechnę zakładem y haśle. Gdzież bowiem powinna między obiema Stanami równość zachowana będzie, albo przynajmniey zachowaną bydz może;

może; gdy w przereczonym Sądzie, jeden z nich zupełnie y wiecznie, drugi zaś po części tylko, y to co dwa lata odmianie podległey nierozmysłne y nieostrożne umieści Prawodawstwo.

Y te to, przezacni Mężowie, myśli powodem bez wątpienia były podania względem ustanowy Sądu Seymowego Projektu; w którymby pod pierwszeństwem Naywyższego Trzeciego, inne dwa Stany, w rowney, a tey zamierzoney Osob z każdego Stany y Prowincyi umieszczone liczbie, naywyższą w kraju Sądową sprawowały władzę. Też y nam dostatecznym bydz winny do gorliwego y nieodstępnego utrzymywania takowego Projektu.

Turnus na dniu przedonegdayszym miany, samą tylko względem umieszczonych w Radzie Nieustalącey Osob, aby w Sądzie Seymowym znajdować się nie mogły, ustatwił trudność. Propozycya albowiem do niego takowa była: *Czyli Senat w Radzie Nieustalącey y innych Narodowych Kommissyach umieszczony, ma bydz wyłączoney od Sądow Seymowych; czyli też tylko w samey Nieustalącey zasiadający Radzie?* Druga część podaney propozycyi większością zdań potwierdzoną będąc, czyliż za prawo, cały resztujący Senat, do 135. ięszcze wynoszący Osob, w przereczonym umieszczające Sądzie, pomimo nayoczywistsze rowności y sprawiedliwości skrzywdzenie tłumaczoną bydz może? Wielość praw y Sędziow, w każdym Narodzie, hasłem iest bezprawia y niesprawiedliwości powłeczney, ostatni mu, a ten nieunikniony zbliżającym upadek.

Wiemy y pamiętamy dobrze, na cośmy wotowali; wiemy y tłumaczemy się, o co nam idzie. Idzie nam o rowność działu Naywyższey Sądowej władzy, z Bracią naszemi starszemi; w ktorey ucześnieńtwie zostawać nie możemy inaczey; tylko w rownym z niemi Osob y czasu Sąd ten Naywyższy sprawując zamiarze. Poki Bracia nasi starsi, ciż sami y zawsze; My zaś, coraz inni y czasem w przereczonym Sądzie zasiadać będziemy; poki Bracia Nasi Starsi Urodzonymi y dożywo-nieniami Sędziami; My zaś doczesnemi tylko ichże pomocnikami

obierani będziemy ; choćbyśmy naostatek y w większey od Nich
znaydowali się liczbie ; tyle między nami y niemi równości bę-
dzie ; ile icy między czałem y wiecznością znaleźć się może.

Nie jest to , przeczacni Mężowie , małej wagi interes ; iak
y w iakich ręku Naywyższą Sądu Seymowego umieścić wła-
dzą ; ani rozumiem : żebyśmy ją w iednym na zawsze Stanie
złożyć roztropnie mogli ; ktorzy icy , Naywyższy Radzie , ze
wżyskikh w równości złożoney Stanow , do czasu nawet tylko
powierzyć chwalebnie , rozsądnie y sprawiedliwie wzbraniałiśmy
się y nie chcieli. Równości y dobra publicznego miłość tako-
wych nam zabrania myśli. Taż sama y Prześwietny Senat
nakłonić powinna ; aby tę osobistości y interesu własnego ,
sprawiedliwości y spokojności publiczney uczynił ofiarę , a Stan
Rycerski , w równym z nim Osob y czasu przerzeczony Sąd
sprawując zakresie , prawdziwey uczestnictwem załczył równości.

Równość ta iednym tylko sposobem zachowana y utrzy-
mana bydz może ; gdy do Sądu tego Sędziowie , równie z Se-
natorskiego iako y Rycerskiego Stanu w pewnym y nicodmien-
nym czasie y liczby wymiarze na Seymie lub po Woiewodz-
twach obierani będą. Ta jest myśl , to zdanie y przeświad-
czenie moje , na ktore Prześwietney Delegacyi o nicodwólczną
przez iednomysłność lub *Turnum* dopraszam się rezolucyą.

XVIII 2 884
<http://rcin.org.pl>

1687

XVIII-2-884

... ..
... ..
... ..

... ..
... ..

... ..
... ..
... ..

... ..
... ..
... ..

... ..
... ..
... ..

... ..
... ..
... ..